

НАПРЯМ 7. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-320-3-38>

СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ЯК ВИДУ АУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПРАКТИЧНОГО КУРСУ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Букрієнко А. О.

*кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри японської мови і перекладу
факультету східних мов
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Комісаров К. Ю.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри японської мови і перекладу
факультету східних мов
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Навчання перекладу великою мірою визначається рівнем мовної компетенції здобувачів освіти. У нашій ситуації таке навчання починається в умовах недостатнього володіння студентами однією з мов, що беруть участь у процесі перекладу, і здійснюється паралельно з формуванням власне лінгвістичної компетенції, а це, звісно ж, пов'язано зі значними викликами як для студентів, так і для викладачів.

Дійсно, на початковому рівні вивчення японської мови (初級) перекладацькі можливості здобувачів освіти жорстко регламентуються граматичним матеріалом: суттєве поповнення лексичного запасу на цьому етапі не є ефективним, оскільки складніша (наприклад, професійна, галузева) лексика вимагає складнішого граматичного супроводу – морфологічних засобів та синтаксичної побудови. Отже, ситуації, в яких більш-менш успішно може виступити перекладачем студент, обмежуються знайомством із врученням подарунків, покупками, розмовами про час роботи різних закладів та розпорядок

дня, елементарним поясненням дороги, загальним описом населених пунктів та інтер'єрів будинків, нескладними (і неофіційними) розмовами про роботу, сім'ю, подорожі тощо.

За умови використання на початковому етапі підручника «みんなの日本語» [3; 4], під час вивчення перших уроків студенти можуть активно вживати у мовленні та при перекладі майже виключно базову структуру ~は~です/~は~じゃありません *хтось/щось є чимось/кимось*, яка, однак, є надзвичайно продуктивною і може бути застосована при описі великої кількості ситуацій. Отже, студенти можуть уже, хоч і примітивно, але здійснювати переклад. Існує тенденція розрізняти «навчальний переклад» та «професійний переклад» [2], однак ми не рекомендуємо надмірно захоплюватися таким розмежуванням, адже якщо студенти мають відчуття, що вже потроху долучаються саме до професійної діяльності, якою планують займатись у майбутньому, це слугує додатковим мотиваційним чинником у навчанні.

У наступних уроках подається інформація про різні відмінкові частки японської мови; дієслова, що часто використовуються у повсякденному житті (зокрема дієслова пересування); різні типи прикметників і ситуації, що традиційно описуються за їх допомогою, причому деякі з таких описів важко назвати типовими для українців (スポーツが好きです, де *好き(な)* – прикметник, порівняно з «любити (полюбляти) спорт»; テニスが上手です, де *上手(な)* – прикметник, порівняно з «добре грати в теніс»; 絵がとても上手です, що може буквально сприйматися, як «дуже вправний у картинах» чи щось на кшталт, а не як «дуже добре малює» тощо).

До початку вивчення 14-го уроку студенти не мають уявлення про серединну форму японського дієслова (~テ形), що значно ускладнює інтерпретацію й унеможлиблює використання в мовленні та при перекладі видових форм дієслів, різних форм прохання тощо. А наступним ключовим моментом у підготовці фахівців з японської мови та перекладу є знайомство з «простими» формами присудків (普通形): тепер відкривається можливість оволодіння субстантивацією, з'являється змога висловлювати та передавати при перекладі власну думку та думку інших людей. До того ж, на цьому етапі формуються перші навички володіння стильовими ознаками мовлення.

Мусимо констатувати, що часто студенти дещо плутають граматичний матеріал різних уроків, зокрема, через те, що інтуїтивно відчують його однаковим, хоча насправді він може бути щонайбільш спорідненим. І це не єдина проблема, яка може виявлятися зокрема за допомогою перекладу. Перше, на що звертає увагу викладач, це

часткова, а подекуди й повна відсутність еквівалентності. Якщо ж говорити про адекватність перекладу, то це вже, радше, ключ до пізнання відмінностей на рівні лінгвокультур. Для прикладу, коротко проаналізуємо успішність виконання студентами завдань на переклад за матеріалом уроків 1-10 підручника «みんなの日本語» [3, с. 6–89].

1) 誕生日におもしろい本をもらいました。 *На день народження отримав цікаву книгу* (еліпсис; важко збагнути, хто й від кого отримав подарунок); 2) 昨日の晩好きなケーキを食べました。 *Учора ввечері їв улюблене тістечко* (прикметник *好きな* представлений у підручнику майже виключно у позиції присудка, тож його роль означення дещо спантеличує студентів); 3) お姉さんはどんな飲み物が好きですか。 *Які напої полюбляє Ваша старша сестра?* (не одразу зрозуміло, що підметом виступає, найвірогідніше, третя особа, а не друга); 4) 田中さんはテニスがとても上手ですが、時間がありませんから、あまりしません。 *Пан Танака дуже добре грає в теніс, але оскільки не має часу, майже не грає* (структура дещо ускладнена як для початкового рівня, особливо якщо сприймати це завдання на слух, проте окремо частини такого складного речення достатньо виважено подаються у відповідних уроках підручника); 5) リーさんは日本語が少ししか分かりませんから、テレビをあまり見ません。 *Пані Лі зовсім трошки розуміє японську, тому майже не дивиться [японське] телебачення* (щоб успішно перекладати такі речення, потрібно достатньою мірою опанувати сполучуваність різних прислівників зі стверджувальною чи заперечною формою японського присудка); 6) 田中さんに子どもが3人います。 *У пана Танаки троє дітей* (може спершу не узгоджуватися з матеріалом 10-го уроку, де йдеться вже не про наявність як таку, а про присутність або наявність у певному місці, як у наступному прикладі); 7) ミラーさんは会議室にいます。 *Пан Міллер [зараз] перебуває в залі засідань* (виникає питання: чим це речення відрізняється від засвоєного з 3-го уроку *ミラーさんは会議室です。*: буквально – *Пан Міллер – зала засідань*, але студенти перекладали це так само, як і *ミラーさんは会議室にいます。*); 8) 庭に誰がいますか。...誰もいません。犬がいます。 *Хто є у дворі? Нікого немає. Собака є* (дієслово *いる* вживається в японській мові щодо істот – як людей, так і тварин, а от питальне слово *誰* стосується виключно людей).

Задля подолання цих та інших труднощів, пов'язаних із перекладацькою складовою процесу навчання іноземної мови, корисно від самого початку знайомити здобувачів освіти із засадничими питаннями перекладацької діяльності (еквівалентність та адекватність, норма мови та норма мовлення тощо), тим паче, що початковий рівень вивчення

мови, за умови використання сучасних методик, неодмінно передбачає засвоєння студентами основ лінгвокультури народу-носія, закладаючи підвалини для адекватного, інтенсивного й гармонійного формування мовної компетенції на наступних етапах. При цьому варто зважати й на переклад.

Нині ми зосередили головну увагу на початковому рівні вивчення японської мови, і є така думка, що актуальність перекладу як виду аудиторної діяльності власне початковим етапом і обмежується, а потім перекладати в аудиторії вже не варто: мовляв, на заняттях потрібно більше **говорити** японською мовою, а переклад тільки шкодить, спричиняє появу в мовленні студентів великої кількості «кальок». Проте, насправді проблема ця коріниться не в перекладі як виді діяльності у процесі вивчення іноземної мови, а у міжмовній інтерференції (母語の干渉), яка неминує супроводжує тих, хто вивчає японську мову в Україні. Ба більше, українські студенти системно зазнають інтерференції як з боку рідної мови, так і з боку іншої іноземної, що вивчалася до японської та/або вивчається паралельно з нею (переважно, це англійська мова) [1, с. 10]. Отже, система рідної (чи першої іноземної) мови так чи інакше перешкоджає інтенсивному засвоєнню матеріалу японської мови. Так, зокрема, *Я хочу пити* не відповідатиме японському *私は飲みたいです*, оскільки, почувши таке, японці, найвірогідніше, подумують про спиртні напої, а якщо ви хочете просто втамувати спрагу, потрібно сказати *のどが渴きました* (букв.: *Горло пересохло*). У таких випадках необхідно насамперед допомогти студентові подолати психологічну проблему, а саме – звичку повсякчас спиратися на правила слововживання української та/або англійської мови при генеруванні повідомлення японською, а також промовляти речення японською мовою не одразу, а тільки переклавши його попередньо подумки. Відмовлятися ж від перекладу як виду аудиторної діяльності не потрібно.

Література:

1. Асадчих О. В., Філонова В. О. Основи методики навчання усного японського монологічного мовлення на початковому рівні у вищій школі: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 156 с.

2. Козелецька І. С. Переклад у вивченні іноземної мови у закладі вищої освіти. *Актуальні проблеми іноземної підготовки фахівців у сфері національної безпеки*: зб. матеріалів І-ї міжвуз. науково-метод. конф., м. Київ, 16 квіт. 2019 р. Київ, 2019. С. 42–44. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39305> (дата звернення: 17.07.2023).

3. みんなの日本語 初級I 第2版 本冊 ペーパーバック. 東京: スリーエーネットワーク, 2013. 249 頁.

4. みんなの日本語 初級II 第2版 本冊 ペーパーバック. 東京: スリーエーネットワーク, 2013. 247 頁.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-320-3-39>

FEATURES OF MOVIE TITLE TRANSLATION

Lebed Yu. B.

*Candidate of Philological Sciences,
Head of the Department of Foreign Literature and Basics
Communal Higher Education Institution “Vinnytsia
Humanities Pedagogical College”
Vinnytsia, Ukraine*

Turning to the analysis of translations of movie titles is caused by the existing situation on the film market, which is related to the quality of translations. The translation of the name, which performs an important function of advertising, can in a way realize the function of expressiveness and emotionality. For example, a review of the film «Lost and delirious» («Вас не наздогнати»). Only a few viewers would pay attention to a film called «Forsaken and Mad», which tells about the problems of female students of a closed college and even without the participation of famous Hollywood stars. The success, ratings of the film and its perception by the foreign audience also depend on how acceptable and bright the name will be. The famous American translation theorist Eugene Nida observed: «In order to make the best and most standard translation, the translation must be equivalent to the original title. And functional equivalence is to make the audience in the target language feel the same feelings as the audience in the source language, accepting information about history [3; p. 83]. Adequacy and equivalence are the central categories of the general theory» of translation. The classic definition of an adequate translation is that a semantically and pragmatically equivalent translation is considered adequate. [1; p. 263] Speaking about translation equivalence, it is worth noting that it is syntactic, semantic and pragmatic. Syntactic equivalence means the structural similarity of the source and target text. If there is no syntactic similarity, then we are talking about transformation [2; p. 127]. Grammatical transformations consist in transforming the sentence structure